

УДК 343.1

ЗАЯВЛЕННЯ НЕВМОТИВОВАНОГО ВІДВОДУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗЛОВЖИВАННЯ АДВОКАТОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ

Назарій Гарасимчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: nharasymchuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6812-1667*

Розглянуто, що зловживання процесуальними правами адвокатом у кримінальному провадженні проявляються найбільш різноманітними способами. Одним із типових прикладів таких зловживань, є використання права на відвід, як інструмента для протидії досягненню завдань кримінального провадження. Як наслідок, права та/або законні інтереси інших осіб порушуються, не дотримується вимога розумних строків, а держава в особі відповідних органів не може належно виконати взяті на себе зобов'язання. Оцінено законодавчий механізм протидії зловживань процесуальними правами, як такий, що потребує удосконалення, оскільки виключно стосується повторного заявлення такого з конкретною метою – затягування кримінального провадження. З'ясовано, що в доктрині та судовій практиці побутує думка, що заявлення невмотивованого відводу теж є зловживанням процесуальним правом. Окреслено, що автор не підтримує наведений підхід. Сформульовано три аргументи, які свідчать про те, що невмотивований (необґрунтований) відвід не може априорі вважатися зловживанням процесуальним правом. Підкреслено необхідність наукових напрацювань, які будуть основою для законодавчих змін, що, з одного боку, не порушуватиме право на неупереджений суд, а з іншого – мінімізує ризик використання такого права як інструмента зловживань процесуальними правами, зокрема адвокатами. Запропоновано сформулювати критерії, які нададуть можливість виявляти зловживання процесуальним правом на відвід, за відсутності вмотивованості заяви.

Ключові слова: затягування, необґрунтованість, змагальність, диспозитивність, протидія.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.251>

Вступ. І на національному, і на міжнародному рівнях законодавство декларує кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

Одним з інструментів забезпечення цієї гарантії є право особи на відвід. Необхідність закріплення такого права є безсумнівним, проте, де є право, там і можливі зловживання, зокрема, адвокатами. Судова практика свідчить про те, що така поведінка є доволі поширеною.

Чинна редакція КПК України містить лише дві норми, спрямовані на протидію зловживання правом і одна з них стосується заявлення відводу. Це може свідчити про те, що станом на 2012 рік законодавець врахував тенденцію зловживання цим процесуальним правом і намагався створити відповідний механізм реагування для суддів.

Постановка проблеми. Важливим є те, що чинна нормативна конструкція, з одного боку, надає право, зокрема, адвокатам заявляти відводи, фактично визначаючи невичерпний перелік підстав для цього у статті 75 КПК України, але, з іншого

– відкриває можливості для використання цього інструменту, як тиску на суддів чи втручання у нормальний плин кримінального провадження тощо, що часто знаходить критичну оцінку у суддів, правоохоронців, ЗМІ та суспільстві загалом. Передусім йдеться про зловживання процесуальними правами.

Ця ситуація зумовлює низку негативних наслідків. Зокрема, порушення прав інших учасників кримінальних проваджень, фактичне перешкоджання у виконанні завдань, передбачених КПК України [3, с. 2], а також дискредитація статусу адвоката навіть для тих надавачів професійної правничої допомоги, які не практикують такої поведінки.

З огляду на викладене, необхідно з'ясувати, як одне з основоположних процесуальних прав використовується адвокатами як інструмент зловживань та як судова практика реагує на прояви такої процесуальної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження процесуального права на відвід, як інструменту зловживання адвокатами (аналогічно з більшістю проявів такої поведінки), тривалий час переважно залишалося поза увагою вітчизняної наукової спільноти. У 2009 році фундаментальною роботою щодо зловживань у кримінальному процесі було дослідження О. Ю. Хабло. Із сучасних досліджень варто відзначити Д. В. Криворучко. У цих працях комплексно розкрито тему зловживань, зокрема, адвокатами, наукові напрацювання у яких однозначно релевантні в аспекті теми цієї статті. Окремо варто відзначити праці О. М. Калужної та М. І. Шевчук, Т. І. Котормуса, В. В. Михайленко, де охарактеризовано, зокрема, зловживання процесуальним правом на відвід.

Постановка завдання. Вказана проблема зумовлює мету цього дослідження, а саме: з'ясувати, чи невмотивований відвід є зловживанням адвокатом процесуальним правом.

Виклад основного матеріалу. КПК України [3, с. 80] визначає вимогу до відводу, а саме: такий повинен бути вмотивований. Визначення змісту терміну «вмотивований відвід» нормативно не закріплено.

Однак стаття КПК України [3, с. 75] надає орієнтир (підстави), що необхідно вважати під вмотивованим відводом, а саме: виклад і підтвердження обставин, що суддя не може брати участь у кримінальному провадженні.

Застосовуючи вказане положення, судова практика містить детальніше формування певних вимог щодо того, якою повинен бути заявлений відвід, зокрема, зазначається:

– заява про відвід має містити вказівку на підстави, що зумовлюють його наявність. Вимога мотивувати відвід означає, що особа, яка його заявила, повинна викласти відомі їй обставини, з якими вона пов'язує необхідність усунення слідчого судді, судді від участі в судовому провадженні [5];

– відвід повинен бути обґрунтований з достатньою повнотою, та стосуватись розгляду суддею кримінального провадження, яке знаходиться у нього в провадженні [6];

– якість судового процесу залежить не лише від роботи судової системи, а й від поведінки учасників процесу та їх захисників, одним із поширених випадків зловживання процесуальними права є заявлення учасниками процесу завідомо безпідставних відводів. Верховний Суд, при розгляді конкретної справи, вважав відвід «завідомо безпідставним», якщо в заяві про відвід відсутні будь-які докази, які свідчили б про необ'єктивність чи упередженість судді щодо заявника, тобто підстави для відводу ґрунтуються на власних припущеннях заявника, або якщо підставою для відводу є непогодження сторони із процесуальними рішеннями судді [7].

Із викладеного можемо дійти висновку, що головною вимогою відводу є вмотивованість (обґрунтованість) такого з посиланням на конкретне положення стаття 75 КПК України, що підтверджується відповідними доказами.

У судовій практиці є позиція, що підстави для відводу судді можуть бути оціночною категорією, що з одного боку дає змогу реалізувати конституційну засаду незалежного розгляду справи суддею, а з іншого – є площиною для зловживань з боку недобросовісних учасників [8].

Водночас справедливо зазначає Д. В. Криворучко [2, с. 152] вочевидь, встановлення у КПК вичерпного переліку підстав для відводу, самовідводу, зокрема й слідчого судді, є об'єктивно неможливим, а отже, поле для дискреції залишати-меться.

З'ясувавши зміст «вмотивованого відводу», перейдемо до оцінки такого в доктрині та судовій практиці.

Як зазначає О. Ю. Хабло [21, с. 124], особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві, зловживаючи процесуальними правами, доволі часто подають звідомо безпідставні клопотання, скарги чи відводи.

Це відповідає підходу О. М. Калужної та М. І. Шевчук [22, с. 7], які зазначають, що проблема відводу є делікатною та складною, оскільки пов'язана із зловживанням процесуальними правами учасників процесу шляхом подання необґрунтованих відводів з метою:

1) затягування розгляду справи та спливу строків притягнення до кримінальної відповідальності;

2) виключення зі складу суду принципівих суддів та пошуку лояльних і згодних.

Отже, на думку вказаних учених, невмотивований відвід є зловживанням процесуальним правом.

У судовій практиці поширений підхід, коли за результатами аналізу заяв про відвід судді констатують необґрунтованість, невмотивованість таких і вказують, що це свідчить про зловживання процесуальними правами адвокатами, наприклад:

– безпідставні заяви про відвід мають ознаки зловживання учасниками кримінального провадження правом на відвід з метою затягування кримінального провадження [9];

– необґрунтований та безпідставно заявлений відвід судді має ознаки зловживання права на відвід з метою затягування кримінального провадження [10];

– рунтуються лише на припущеннях і не можуть бути достатніми для його задоволення, оскільки будь-якими належними, допустимими та об'єктивними доказами не підтверджені, а заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування провадження [11];

– зазначені в заяві обставини про відвід судді належно не вмотивовані і мають ознаки зловживання своїми правами з метою затягування розгляду кримінального провадження [12];

– заявлення стороною захисту необґрунтованих клопотань про відвід судді підтверджує факт зловживання захисником його процесуальними правами [13];

– заява захисника є невмотивованою, необґрунтованою та безпідставною, а заявлення такого відводу суд розцінює як зловживання правом на відвід [14];

– надуманість підстав для відводу свідчить про зловживання правом [15];

– відсутність у заяві будь-яких фактичних обставин або конкретного наведення доказів щодо порушення прав підозрюваного свідчить, що заявлений відвід має ознаки зловживання [16];

– будь-яких обставин, які б викликали сумнів в об'єктивності прокурора, не виявлено, надумане клопотання адвоката про відвід прокурора суд розцінює, як зловживання стороною захисту своїми процесуальними правами [17].

Наведені приклади є лише одні з небагатьох, виявлених у судовій практиці, і свідчать про підтримку позиції, що необґрунтована, невмотивована заява про відвід є зловживанням процесуальним правом.

Також поширеною є практика мотивування безпідставності заявленого відводу та одночасна констатація факту зловживання, з огляду на відсутність підстав у відповідних заявах, передбачених у статтях 75, 76 КПК України. Прикладом такого підходу є:

– положення статті 75, 76 КПК України зазначають підстави відводу щодо судді, заява захисника таких підстав не містить та свідчить про зловживання правом [18];

– заявлений захисником відвід не обґрунтований, не ґрунтується на нормах КПК України щодо підстав для відводу судді і заявлений без посилання на обставини, що виключають участь судді в кримінальному провадженні, зазначених у статті 75 КПК України, що вказує на зловживання стороною захисту своїми правами [19].

– обставини, що виключають участь судді містяться у статтях 75 КПК України, користуватись іншими обставинами, які викликають сумнів у неупередженості судді, без конкретизації законних сумнівів, а вигадуючи будь-які для затягування, ускладнення розгляду справи не відповідає вимогам КПК і є зловживанням [20].

Проте вважаємо, що вказана позиція щодо наявності в діях адвоката ознак зловживання є помилковою, оскільки безпосередньо стаття 75 КПК України містить пункт 4 частина 1, де вказано – за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості.

Тобто те, що обставина, викладена в заяві про відвід безпосередньо не зазначена у статті 75 КПК України не свідчить про те, що наявне зловживання, оскільки вказана норма передбачає невичерпність переліку обставин, які можуть бути підставою для відводу. У зв'язку з цим, вважаємо за можливе заявлення відводу з непоіменованих підстав у статті 75 КПК України.

Ми не підтримуємо позицію, що невмотивований (необґрунтований) відвід апріорі є зловживанням процесуальним правом з огляду на наступне.

По-перше, з положень КПК України вбачається, що в разі надходження заяви про відвід суддя може прийняти одне із трьох судових рішень, кожне з яких має свої підстави, а саме:

– ухвалу про задоволення заяви про відвід – за наявності підстав, передбачених статтею 75-79 КПК України, тобто в разі вмотивованості, обґрунтованості заяви;

– ухвалу про відмову в задоволенні заяви про відвід – за відсутності підстав, передбачених статтею 75-79 КПК України, тобто в разі невмотивованості, необґрунтованості заяви;

– ухвалу про залишення заяви без розгляду – якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження.

З огляду на викладене, закон визначає різні підстави для відмови в задоволенні заяви про відвід (невмотивованість такого) та для констатації факту зловживання процесуальним правом (повторність з метою затягування кримінального провадження). Принагідно, наведена законодавча підстава для визнання процесуальної

поведінки, як зловживання, є недостатньою, тому КПК України потребує удосконалення.

Також варто враховувати, що протилежний підхід суперечить принципу правової визначеності й унеможливає здійснити вододіл між зловживанням процесуальним правом на відвід і поданням відповідної невмотивованої заяви.

По-друге, констатація невмотивованого відводу, як зловживання, дисонує принципу змагальності сторін, передбаченого КПК України [3, с. 22]. Так, кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом.

Отже, заявлення відводу передбачає обстоювання правової позиції щодо наявності підстав, які унеможливають розгляд справи суддею. Якщо особі відмовлено в задоволенні відводу, то загалом, це означає, що заявник не довів наявність відповідних підстав, а не те, що він зловживає своїм правом.

У протилежному разі зловживанням необхідно вважати подання апеляційної/касаційної скарги, в якій відмовлено, звернення до суду з обвинувальним актом, за результатами якого суд приймає виправдальний вирок тощо.

По-третє, кваліфікація невмотивованого відводу, як зловживання, суперечить принципу диспозитивності, закріпленого КПК України [3, с. 26]. Сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та в спосіб, передбачених цим Кодексом. Право на відвід заявлений уперше, своєчасно, є гарантоване законом. Тому за відсутності достатнього мотивування такий відвід повинен бути розглянутий по суті й у задоволенні його відмовлено.

Тобто, не все те, що невмотивоване, є зловживанням процесуальним правом. Це зумовлено тим, що заявник, зокрема, адвокат може помилятися або переоцінювати достатність обґрунтування першої заяви про відвід і це автоматично не свідчить про зловживання.

Однак із розумінням ставимося до позиції Т. І. Котормуса [1, с. 1], який обґрунтовано стверджує, що бажання учасників процесу відвести суддю чи зірвати судові засідання інколи призводить до того, що причини для відводу судді є нелогічними та абсурдними.

Тому необхідно сформулювати критерії, які уможливають виявлення зловживання за відсутності вмотивованості заяви. Про необхідність цього також наголошує В. В. Михайленко [4, с. 1]. Зокрема, про зловживання процесуальним правом на відвід, шляхом подання невмотивованої першої заяви, може свідчити момент звернення із такою заявою, наприклад, під часу останньої репліки після судових дебатів з підстав, які не стали відомі в цей момент заявнику.

Висновки. Процесуальне право на відвід часто використовується адвокатами, як інструмент для зловживань. Аналіз судової практики та позицій деяких науковців свідчить, що невмотивована (необґрунтована) заява про відвід є зловживанням процесуальним правом. Однак критично ставимося до такої позиції, оскільки це: 1) не відповідає наявній законодавчій конструкції у КПК України; 2) дисонує принципу змагальності сторін; 3) суперечить принципу диспозитивності.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо формування відповідних критеріїв, які сукупно з відсутністю належної мотивації заявленого відводу свідчатимуть про зловживання процесуальними правами, а також дослідження досвіду зарубіжних демократичних держав. У результаті – підготовка законодавчих пропозицій щодо удосконалення порядку реалізації права на відвід, задля мінімізації проявів зловживань таким.

Список використаних джерел

1. Котормус Т. І. Зловживання процесуальними правами: кримінально-правовий аспект. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/183199-zlovzhivannya-protsesualnimi-pravami-kriminalno-pravoviy-aspekt>
2. Криворучко Дж. В. Зловживання правом під час досудового розслідування у кримінальному провадженні : дис. ... док. філос. : 12.00.09. Харків, 2023. 263 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий 13.04.2012 року № 4651- VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, №. 11–12, №. 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Михайленко В. В. Процесуальні зловживання під час досудового розслідування. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/203970-protsesualni-zlovzhivannya-pid-chas-dosudovogo-rozsliduvannya>
5. Ухвала Галицького районного суду м. Львова від 08.02.2018 року у справі № 461/2915/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72101999>
6. Ухвала Ленінського районного суду м. Луганська від 17.10.2013 року у справі № 437/8775/13. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34166827>
7. Ухвала Індустріальний районний суд м. Дніпропетровська від 07.08.2019 року у справі № 202/5103/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83514706>
8. Ухвала Великописарівського районного суду Сумської області від 08.11.2019 року у справі № 578/7819/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85470865>
9. Ухвала Старокостянтинівського районного суду Хмельницької області від 08.09.2014 року у справі № 683/2529/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/49362592>
10. Ухвала Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 18.12.2015 року у справі № 703/4278/13-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61726601>
11. Ухвала Франківського районного суду м. Львова від 21.01.2016 року у справі № 465/6357/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/55121705>
12. Ухвала Новоархангельського районного суду Кіровоградської області від 12.09.2016 року у справі № 394/696/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61212189>
13. Ухвала Пустомитівського районного суду Львівської області від 18.10.2016 року у справі № 1316/4144/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65573576>
14. Ухвала Золочівського районного суду Львівської області від 22.12.2016 року у справі № 445/2338/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63660243>
15. Ухвала Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 27.07.2017 року у справі № 210/2871/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67964530>
16. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 23.01.2020 року у справі № 759/1266/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87111360>
17. Ухвала Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 01.10.2019 року у справі № 344/16510/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84673640>
18. Ухвала Арцизького районного суду Одеської області від 04.01.2018 року у справі № 513/1214/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71446535>
19. Ухвала Білопільського районного суду Сумської області від 17.07.2018 року у справі № 574/718/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75366400>
20. Ухвала Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 09.08.2018 року у справі № 202/3288/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75789735>
21. Хабло О. Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу : дис... канд. наук: 12.00.09. Київ, 2009. 238 с.
22. UNCONDITIONAL Grounds for Challenges to Judges in Criminal Proceedings of Ukraine and ECHR Standards /Kaluzhna Oksana, Shevchuk Marta - Access to Just. E. Eur., 2022.

References:

1. Kotormus, T. I. Abuse of procedural rights: criminal law aspect. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/blog/183199-zlovzhivannya-protseesualnimi-pravami-kriminalno-pravoviy-aspekt>
2. Kryvoruchko, D. V. (2023). Abuse of Law during Pre-trial Investigation in Criminal Proceedings: Doctor of Philosophy (PhD): 12.00.09. Kharkiv, 263.
3. Criminal Procedure Code of Ukraine: adopted on 13.04.2012, No. 4651- VI. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2013. No. 9–10, No. 11–12, No. 13. Art. 88. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Mykhailenko, V. V. Procedural abuses during pre-trial investigation. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/blog/203970-protseesualni-zlovzhivannya-pid-chas-dosudovogo-rozsliduvannya>
5. Ruling of the Halytskyi District Court of Lviv of 08.02.2018 in case No. 461/2915/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72101999>
6. Ruling of Leninsky District Court of Luhansk of 17.10.2013 in case No. 437/8775/13. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34166827>
7. Ruling of the Industrial District Court of Dnipropetrovs'k of 07.08.2019 in case No. 202/5103/19. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83514706>
8. Ruling of the Velykopysarivskyi District Court of Sumy Region of 08.11.2019 in case No. 578/7819/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85470865>
9. Ruling of the Starokostiantynivskyi District Court of Khmelnytskyi Region of 08.09.2014 in case No. 683/2529/14-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/49362592>
10. Ruling of the Smila City District Court of Cherkasy region of 18.12.2015 in case No. 703/4278/13-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61726601>
11. Ruling of the Frankivsk District Court of Lviv of 21.01.2016 in case No. 465/6357/15-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/55121705>
12. Ruling of the Novoarkhangel'skyi District Court of Kirovohrad Region of 12.09.2016 in case No. 394/696/15-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61212189>
13. Ruling of the Pustomyty District Court of Lviv Region of 18.10.2016 in case No. 1316/4144/12. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65573576>
14. Ruling of the Zolochiv District Court of Lviv Region of 22.12.2016 in case No. 445/2338/16-к. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63660243>
15. Ruling of the Dzerzhynskyi District Court of Kryvyi Rih, Dnipro region, of 27.07.2017 in case No. 210/2871/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67964530>
16. Ruling of the Sviatoshynskyi District Court of Kyiv of 23.01.2020 in case No. 759/1266/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87111360>
17. Ruling of the Kalush City District Court of Ivano-Frankivsk Region of 01.10.2019 in case No. 344/16510/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84673640>
18. Ruling of the Artsyz District Court of Odesa Region of 04.01.2018 in case No. 513/1214/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71446535>
19. Ruling of the Bilopil'skyi District Court of Sumy Region of 17.07.2018 in case No. 574/718/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75366400>
20. Ruling of the Industrial District Court of Dnipropetrovs'k of 09.08.2018 in case No. 202/3288/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75789735>
21. Khablo, O. Yu. (2009). Abuses in the field of criminal procedure: Candidate of Sciences (PhD): 12.00.09. Kyiv, 238.
22. Unconditional Grounds for Challenges to Judges in Criminal Proceedings of Ukraine and ECTHR Standards. Kaluzhna Oksana, Shevchuk Marta – Access to Just. E. Eur., 2022.

**FILING AN UNMOTIVATED CHALLENGE THROUGH
THE PRISM OF ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS
BY AN ATTORNEY-AT-LAW**

Nazariy Harasymchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: nharasymchuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6812-1667*

Abuse of procedural rights by an attorney in criminal proceedings is manifested in a variety of ways. One of the typical examples of such abuse is the use of the right to challenge as a tool to counteract the achievement of the objectives of criminal proceedings. As a result, the rights and/or legitimate interests of other persons are violated, the requirement of reasonable time limits is not met, and the state, represented by the relevant authorities, cannot properly fulfil its obligations.

In 2012, the legislator enshrined a mechanism to counteract the abuse of the right to challenge, but only in relation to repeated assertion of such a right for the specific purpose of delaying criminal proceedings. We believe that the existing regulatory framework is insufficient to eliminate abuse of procedural rights. Instead, both the doctrine and case law hold the view that filing an unmotivated challenge is also an abuse of procedural rights.

In this article, the author does not support the opinion that an unmotivated (unjustified) challenge is *a priori* an abuse of procedural law. The author considers it to be: 1) inconsistent with the existing legislative construction of the CPC of Ukraine, since the law defines different grounds for refusing to satisfy the application for recusal (unreasonable) and for establishing the fact of abuse of procedural rights (repetition with the aim of delaying criminal proceedings); 2) contradicts the principle of adversarial proceedings, since the challenge involves defending a legal position on the existence of grounds that make it impossible for a judge to consider the case, and if a person is denied a challenge, it means that the applicant has not proved the existence of relevant grounds, but not that he or she is abusing his or her right; 3) contradicts the principle of discretion because the right to challenge is declared for the first time, in a timely manner, and is guaranteed by law, therefore, in the absence of sufficient motivation, such a challenge should be considered on the merits and denied.

The author's position is not to justify the filing of unmotivated challenges. Instead, realising the negative consequences of such challenges, the author emphasises the need for scientific developments which will form the basis for legislative changes, which, on the one hand, will not violate the right to an impartial court, and on the other hand, will minimise the risk of using such a right as an instrument of abuse of procedural rights, in particular by attorneys.

Consequently, the author believes that it is necessary to formulate criteria which will make it possible to detect abuse of the procedural right to challenge in the absence of a motivated application. This is seen as a promising area for further scientific research.

Keywords: delay, unreasonableness, adversarial, dispositive, opposition.

*Стаття: надійшла до редакції 22.10.2023
прийнята до друку 21.11.2023*